

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/3664	23 juli 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

— | Kolonel der Cavalerie

Bijlagen   Bezoekadres
één   Kalvermarkt 28
                     's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/3664, d.d. 23 juli 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
20/91

(Afgesloten 231400A JULI 1991)

Federale overheden

De bijeenkomst van het federale presidium, de presidenten van de zes republieken en het noodkabinet onder federaal premier Markovic in de Macedonische stad Ohrid heeft gisteren toch plaatsgehad. De afgevaardigden van Slovenië, die in eerste instantie niet uit Ljubljana konden vertrekken vanwege de weigering van de federale autoriteiten het Sloveense luchtruim vrij te geven, zijn opgehaald door een militair vliegtuig dat bij wijze van uitzondering toestemming kreeg om te landen en weer op te stijgen. Daarbij werd echter benadrukt dat dit geen heropening van de betreffende luchthaven inhield. Overigens is onlangs tegen EG-waarnemers in Slovenië opgemerkt dat de sluiting van de burgerluchthaven van Ljubljana een reactie zou zijn op het feit dat Sloveense (para-)militaire organen de luchtmachtbasis Cerklje zouden blijven blokkeren.

De vergadering in Ohrid heeft in feite geen resultaat opgeleverd. Er werd na afloop een verklaring uitgegeven die volgens de Macedonische president Gligorov door alle partijen zou zijn aanvaard. Deze verklaring dringt opnieuw aan op de demobilisatie van alle para-militaire organisaties in Kroatië. Deze was reeds afgelopen week door het presidium geëist, maar ditmaal werd gespecificeerd dat de betreffende bepaling ook van toepassing was op de Kroatische Nationale Garde (KNG). Volgens de verklaring zou na de demobilisatie van de KNG de federale krijgsmacht (JNA) in Kroatië zich terugtrekken in de kazernes. De afgevaardigden van Kroatië stelden echter later de verklaring niet te hebben ondertekend omdat zij eerst de aftocht van de JNA uit Kroatië eisen. Van de unanimititeit waarvan Gligorov melding maakte, was derhalve in de praktijk geen sprake.

Overigens is het opmerkelijk dat Gligorov volgens persberichten gesteld zou hebben dat de JNA geheel uit Kroatië zal worden teruggetrokken als de KNG eenmaal ontbonden zou zijn. Dit blijkt echter niet uit de verklaring van Ohrid. De mededeling van Gligorov zou, indien bevestigd, opvallend zijn, omdat daarin voor het eerst officieel gewag zou zijn gemaakt van een mogelijke aftocht van de JNA uit Kroatië. Tot op heden was dit in de ogen van Servië en de JNA uitgesloten en kon hoogstens van een terugkeer naar de kazernes sprake zijn.

In de loop van de avond hadden, mede in het licht van een verheviging van de gevechten in Kroatië, de Kroatische president Tudjman en de (eveneens Kroatische) presidiumvoorzitter Mesic de vergadering van Ohrid reeds verlaten. Tudjman zou verder hebben gesteld niet meer aan het presidentenberaad te zullen deelnemen tot de JNA uit Kroatië zal worden teruggetrokken. Hierop is de bijeenkomst nog enige tijd voortgezet, maar tenslotte verdaagd zonder een afspraak voor nieuw overleg. Deze ontwikkeling geeft eens te meer aan dat de standpunten van de diverse republieken nog steeds ver uiteen liggen. De kans dat de politieke tegenstellingen in Joegoslavië nog op vreedzame wijze kunnen worden opgelost, neemt steeds meer af. Met name het Servisch-Kroatische conflict spitst zich juist verder toe.

Deze situatie maakt de kans op een militaire interventie weer groter. Zoals gisteren gemeld heeft federaal minister van Defensie Kadujevic de civiele leiding in feite gesommeerd de tegenstellingen in het land vóór 15 augustus op vreedzame wijze op te lossen. De onuitgesproken implicatie was dat anders de defensieleiding zich gedwongen zou zien in te grijpen. Indien het civiele gezag verlamd zou blijven en de interne situatie daadwerkelijk nog verder escaleert, is het denkbaar dat (een deel van) de JNA-top niet zal willen wachten met een dergelijk optreden tot het verstrijken van de door Kadujevic gestelde termijn. Zoals reeds eerder gesteld, zal een eventueel militair ingrijpen naar verwachting in eerste instantie tegen Kroatië gericht zijn.

Hierbij moet echter aangetekend worden dat ook onder de defensieleiding nog steeds weerstanden bestaan tegen een intern optreden van de JNA. Ondanks zijn verkapte dreigement lijkt Kadujevic nog steeds de exponent van deze stroming. Als zijn belangrijkste medestanders in deze controverse worden, volgens een recente melding, genoemd zijn plaatsvervanger admiraal Brovet (van Sloveense afkomst), de minister van Binnenlandse Zaken Gracanin (van Servische afkomst, ook een JNA-generaal en lid van het federale noodkabinet), plaatsvervangend premier Mitrovic en het hoofd van de afdeling Militaire Productie van het ministerie van Defensie Stamatovic. Het hoofd van de afdeling Logistiek van de Generale Staf zou eveneens tot deze stroming behoren. Hoewel bevestiging moet worden afgewacht, zouden genoemde personen in beginsel zowel de voorbereidingen voor als de uitvoering van een eventueel grootschalig intern optreden van de JNA in belangrijke mate kunnen belemmeren. Tegen een interventie pleit overigens het feit, dat de laatste maanden het moreel van een aantal JNA-eenheden sterk verslechterd lijkt. Volgens bepaalde berichten zouden inmiddels reeds 30.000 JNA-militairen zijn gedeserteerd.

In het algemeen lijkt de interventionistische stroming, vermoedelijk geconcentreerd rond de Chef van de Generale Staf Adzic, het sterkst vertegenwoordigd onder de (pro-)Servische officieren die in de landstrijdkrachten getalsmatig overheersen ($\pm 70\%$). Van een dermate dominante Servische rol is geen sprake in de marine, waarvan de Kroaten zowel onder de dienstplichtigen als de officieren een belangrijk deel uitmaken. Dit kan onder meer verklaard worden uit het feit dat het leeuwedeel van de Joegoslavische kust tot Kroatië behoort. De marinetop geldt over het algemeen als vrij conservatief, hetgeen onder meer geïllustreerd wordt door het feit dat voormalige marinebevelhebbers (naast Adzic) een belangrijke rol spelen in de vorig jaar heropgerichte communistische partij van Joegoslavië. Er zijn echter aanwijzingen dat een aantal subalterne marine-officieren met de Kroatische politiek sympathiseren en zich in bepaalde opzichten reeds onttrekken aan supervisie van de federale defensieleiding. De opstelling van het officierskorps van de luchtmacht wordt veelal omschreven als a-politiek. Van grote steun voor het Servisch nationalisme lijkt daar geen sprake te zijn.

Kroatië

In Kroatië is sprake van een aanzienlijke verdere escalatie van de etnische botsingen. Gisteren zouden Servische nationalistenaanvallers weer een aantal aanvallen hebben uitgevoerd op Kroatische dorpen en autoriteiten. De zwaarste gevechten zouden zijn uitgebroken toen vanuit het door Serviërs gedomineerde gebied in Oost-Kroatië een mortieraanval werd uitgevoerd op het dorp Mirkovci. Hierop zou de KNG hebben geprobeerd het betreffende Servische gebied te veroveren. Deze poging zou zijn verijdeld door artillerievuur van nabij gelegen JNA-eenheden. Hoewel de JNA ter plaatse zegt slechts te zijn opgetreden om de strijdende partijen te scheiden, worden de gebeurtenissen door de Kroatische autoriteiten aangevoerd als hernieuwd bewijs dat de JNA de uitoefening van het Kroatische gezag onmogelijk maakt en in feite de Serviërs steunt. Dit lijkt bevestigd te

worden door het feit dat de slachtoffers van de betreffende gevechten vooral in de rijen van de KNG zijn gevallen.

De Kroatische reactie op de Servische aanval lijkt in overeenstemming met het eerder deze week door Tudjman geuite voornemen om harder op te treden tegen de Serviërs. Indien deze trend zich voortzet, zal dit naar verwachting een verdere escalatie van de gevechten in Kroatië tot gevolg hebben. Tudjman heeft de Kroatische bevolking gisteren opgeroepen zich voor te bereiden op "de totale oorlog". Er zijn aanwijzingen dat de Kroatische leiding in dit kader daadwerkelijk voorbereidende maatregelen treft. Zo worden zoons van Kroatische emigranten uitgenodigd dienst te nemen in de KNG. Naar verluidt ontvangen zij in ruil een maandsalaris ter waarde van 2000 DM.

Onder leiding van voormalig minister van Defensie Spegelj (overigens evenals Tudjman een voormalig JNA-generaal) zou een speciale afdeling van de KNG intensief worden getraind voor inzet tegen de opstandige Servische gebieden in Kroatië. Doel zou onder meer zijn de arrestatie van de regionale Servische leiders en het blokkeren van de verbindingswegen tussen Kroatië en Bosnië-Herzegovina, ongetwijfeld mede met het oog op de door Kroatië verwachte (tegen)aanval van de JNA. Vermeldenswaard is overigens het -onbevestigde- bericht dat de betreffende Kroatische eenheid zou worden getraind door Sloveense deskundigen.

Afgelopen week is in de pers reeds gemeld dat van christelijke militieën in Libanon afkomstige wapens zouden zijn verkocht aan Kroatië. Onlangs is uit inlichtingenkanalen bevestigd dat inderdaad vanuit Libanon wapens zijn/worden verscheept naar Joegoslavië. Deze leveranties betreffen onder meer raketwerpers, pantservoertuigen en munitie. De afnemer is niet bekend, maar het meest waarschijnlijk is dat de betreffende wapens inderdaad voor de KNG bestemd zijn.

Servië

Het feit dat het "Servische blok" heeft ingestemd met de JNA-terugtrekking uit Slovenië geeft aan dat de Servische leiding niet langer gelooft in de instandhouding van Joegoslavië binnen de huidige grenzen, en doet vermoeden dat Servië nu streeft naar de vestiging van een Groot-Servische staat. Er zijn sterk uiteenlopende voorstellingen onder Servische nationalistische partijen over de omvang van een dergelijke staat. Het staat bijna vast dat deze in ieder geval het huidige Servië zou moeten omvatten, dus met inbegrip van Kosovo en Vojvodina. Verder ligt het voor de hand dat het traditioneel sterk met Servië verwante Montenegro eveneens tot Groot-Servië zou worden gerekend. Zonder twijfel zal Servië ook aanspraak maken op de gebieden in Bosnië-Herzegovina en Kroatië die door Serviërs beheerst worden en die zich reeds -eenzijdig- onafhankelijk hebben verklaard van hun republiek.

Extremistische Servische nationalistische partijen zijn echter van mening dat Macedoniërs, Moslims en zelfs grote aantallen Kroaten in feite geassimileerde Serviërs zijn, waardoor Servië ook recht zou hebben op hun woongebieden. Dit zou betekenen dat in deze optiek de Servische aanspraken vrijwel het totale grondgebied van Joegoslavië zouden omvatten, met uitzondering van Slovenië, de omgeving van de Kroatische hoofdstad Zagreb en een strook langs de Dalmatische kust. De politieke invloed van deze extremisten, die een belangrijk aandeel hebben in de gewapende infiltratie van Kroatië, is tot dusverre nog beperkt. De Servische publieke opinie blijkt zich tot op heden nog in meerderheid te verzetten tegen een confrontatiepolitiek die het risico met zich meebrengt van grote aantallen slachtoffers aan Servische kant.

Economie

Zoals reeds is gebleken bij de presentatie van het noodbudget van premier Markovic, is de economische situatie van Joegoslavië de afgelopen maanden sterk verslechterd. De inflatie zal dit jaar tot ver boven de 100% oplopen. De produktie neemt sterk af en de werkeloosheid vertoont een sterk stijgende tendens. Over het algemeen kan overigens gesteld worden dat Slovenië en Kroatië minder zwaar getroffen zijn dan de minder ontwikkelde, zuidelijke delen van Joegoslavië. Federale wetgeving wordt in de meeste gevallen door de republieken genegeerd. Alle republieken, met name Slovenië en Kroatië, hebben hun bijdragen aan de federatiekas sterk gereduceerd. Ook hebben de noordelijke deelstaten de economische hulp aan het zuiden drastisch beknot, waardoor de noord-zuidkloof in Joegoslavië sterk toeneemt.

De normale economische banden tussen de republieken zijn in veel gevallen verbroken. Nadat Servië reeds eerder de Kroatische bedrijven op haar grondgebied had onteigend, hebben Servië, Montenegro en zelfs Bosnië-Herzegovina nu ook de Sloveense bedrijven in hun republiek overgenomen. Daarnaast kampen vele Joegoslavische bedrijven met een tekort aan grondstoffen en/of afnemers. Overigens heeft dit niet alleen nadelige gevolgen. Zo is de verzorging van de bevolking in Belgrado momenteel beter dan normaal, omdat vele goederen die in andere jaren naar de (Kroatische) kust werden vervoerd ten behoeve van de toeristen, nu als gevolg van het wegvallen van het toerisme en transportproblemen in Servië worden aangeboden.

Conclusie/vooruitzicht

Onder invloed van een verdere verheviging in de etnische botsingen in Kroatië heeft de Kroatische president Tudjman het overleg over de verdere invulling van de afgelopen week bereikte akkoorden verlaten. Hierdoor heerst op federaal niveau in feite weer een impasse. De kans op een vreedzame oplossing van de zich toespitsende tegenstellingen wordt steeds kleiner, hetgeen een militair ingrijpen waarschijnlijker maakt. Kroatië lijkt zich voor te bereiden op een totale (burger)oorlog in Joegoslavië.